

DRUGIE

JANUSZ
SEGIET

podejście do CZECHOWA

Krzysztof Rościszewski wytrwale poszukuje prawdziwego Czechowa. Nie on jeden zresztą. Przed rokiem wystawił na scenie olsztyńskiej „Trzy siostry”, nie sądził zbyt surowo bohaterów sztuk. Nie wdawał się w spory z teoretykami teatru, którzy w ciągu wielu lat odkrywali i lansowali ciągle innego Czechowa.

Jedni dostrzegali Czechowa wyłącznie z ambicjami społecznymi, pisarza typowo rosyjskiego, z rodzajową pedanterią, ukazującego klęski inteligencji rosyjskiej z końca ubiegłego wieku. Drugi widzieli Czechowa sentymentalnego, mistrza nastroju, pauzy, niedopowiedzeń, marzycielstwa. Jeszcze inni — całkiem niedawno — dowodzili, że pisarz to zjadliwy, ironiczny, kompromitujący ludzi niezdolnych do czynu. Ostatnio coraz częściej spotyka się opinie, że sztuki Czechowa to komedie, zgodnie zresztą z wolą pisarza, który tak je nazywał.

Olsztyńskie „Trzy siostry” sprzed roku dały do złotego środka, reżyser usiłował godzić różne opinie o Czechowie, łuszczył marzycielstwo i egzaltację, gdzie trzeba pozwalał na odrobinę komizmu, dopuszczał chwilami do autentycznego tragizmu. Efekt był połowiczny. Mimo kilku niezłych ról, przedstawienie nie wzbudzało entuzjazmu, chociaż utrzymywało się na przyzwolonym poziomie, było oglądane i miało swoich zwolenników.

W tym sezonie Krzysztof Rościszewski wziął się za „Wujaszka Wanię”. Zapewnił sztuce lepszych wykonawców i współrealizatorów. Wyciągnął zapewne jakieś wnioski z poprzedniej lekcji. Wprawdzie z cytatów zgromadzonych w programie wynika, że teatr przychylił się raczej do opinii samego Czechowa, który nie chciał, aby na przedstawieniach jego utworów plakano, wolał raczej prosta, zwyczajna codzienność

(„... trzeba stworzyć dramat, w którym by ludzie wchodzili, wychodzili, jedli, mówili o pogodzie, grali w karty...”), to jednak realizacja zdaje się przeczyć temu, co wydukuwano.

Pierwsze o rzuca się w oczy, to troska o efekt kompozycyjny. Realizację sztuki można przedstawić w formie wykresu, krzywej linii, której najwyższy punkt przypada gdzieś w połowie drugiego aktu.

Na początku jest smutno, sennie i rzewnie, a także troszkę nudno. Od początku drugiej części coś się dzieje. Awantura wybucha w momencie, gdy profesor Sieriebriakow (Stefan Burczyk) oznajmia współmieszkańcom, że zamierza sprzedać posiadłość.

Pękają ostatnie hamulce. Tajona niechęć Wojnickiego — Wujaszka Wani (Henryk Dłużyński) zamienia się w furję. Sonia (Małgorzata Peczyńska) wybucha szczerym płaczem, trochę ze względu na solidarność z Wujaszkiem, trochę z troski o przyszłość. Reakcje pozostałych osób też są inne i dziwne. Piękny, zacny dom z drewna nie widział takich napięć.

Ale wybuch szczeroci jest krótki. Dwa chybione strzały do Sieriebriakowa oddaje Wojnicki w momencie, gdy temperatura już opadła. Znowu staje się nijako, głupio, potem smutno, cicho. Krzywa napięcia spada. Niby wszystko wraca do normy. Wujaszek z Sonią znowu chwytają się pracy. Ale nawet stukot liczydeł nie wskazuje na zapal. Sonia optymistyczną kwestię o potrzebie pracy, aż do końca, wypowiada wprost do widzów. Tak samo przed rokiem mówiły trzy siostry. Ale wtedy bohaterowie przedstawienia wzbudzały w nas odrobinę sympatii. Teraz jest inaczej. Denerwuje nas głupota prawie wszystkich. Każdej osoby z innego powodu.

Dlaczego jeden zramolały profesor tak strasznie wszystkich nabrał i zy-

skał sympatię? Najmniej dziwny się Marii Wojnickiej (Eugenia Snieżko-Szafnaglowa), bo dla niej słowa profesora to ostatni mit, ostatnie złudzenie życia. Nie dziwny się też zbytnio niani Marynie (Witolda Czerniakowa), bo ta pochłonięta jest obowiązkami domowymi.

Ale reszta? Dlaczego mądry i wrażliwy Wujaszek, wcześniej nie odmienił swego życia. Dlaczego prowadził tą samą drogą Sonię. Co to za dziwna, wleznacznica figura ten Astrow (Andrzej Burzyński). Niby szlachetny, dobroczyńca, walczy o zachowanie przyrody, lekarz z odrobiną zacięcia społecznikowskiego, a również wpędził się w głupie, jałowe życie.

A poczciwina Tielegin (Józef Czerniawski) z manifestowaną na każdym kroku szlachetnością, z wszystkiego zadowolony, ciągle pogodny. Młoda i ładna Helena (Ewa Nijaki) wprawia nam, że poślubiła profesora z miłości.

Jak tu nie złościć się na tę straszna rodzinę, i oto mamy zmianę w widzeniu Czechowa! Bohaterowie „Wujaszka Wani” są naszkicowani grubszą kreską, ostrzej, z wyeksponowaniem wszystkich słabości.

Czy jest to ostatnie słowo Rościszewskiego? Nie sądzę. Znajac jego upór i wytrwałość należy oczekiwać, że będzie szukał pełnego sukcesu, że zgłębiał zechce w dalszym ciągu tajemnice dramaturgii Czechowa. Obecnie dorzucili coś nowego. Widoczna jest konstrukcja całości. Są dobre role Henryka Dłużyńskiego i Małgorzaty Peczyńskiej. Jest piękna scenografia Wandy Czaplanki. Potęga drzewa i drewna przerasta wartość wszystkich mieszkańców. Spełnia swoją rolę monotonna, smutna muzyka Jerzego Satanowskiego.

Jesteśmy na pewno bliżej sukcesu. Ale to jeszcze nie wszystko, z Czechowa można wydobyć jeszcze więcej.